

CURRICULUM STUDIEREIZEN

van
Vereniging HISTEchnICA
en
KIVI Geschiedenis der Techniek

aangeboden ter gelegenheid van het afscheid van

Dr. ir. Menno Tienstra

als voorzitter van Histechica (2006 – 2015)

en

Ir. Frits Versfelt

als reiscommissaris (2004 – 2015)

Ir. Menno Tienstra ↑
per narrow boat over het
Pontcysyllte aquaduct

Ir. Frits Versfelt ⇒
Onderweg met de historische
zeesleper "Holland"

Foto's voorzijde omslag, blz 4 en 6 van Gert Jan Lujendijk

COLOFON

Deze bundel is samengesteld door Ton Boele voor de Vereniging Hist Technica (www.histtechnica.nl) en het Koninklijk Instituut van Ingenieurs, afdeling Geschiedenis der Techniek (<https://afdelingen.kivi.nl/geschiedenisderotechniek>). De herkomst is waar mogelijk aangegeven. Indien niets is vermeld is de herkomst van vrij toegankelijke bronnen in het internet.

Hist Technica en KIVI GdT organiseren – naast boeiende voordrachten – jaarlijks voor de leden ook een meerdaagse studiereis: afwisselend om het jaar een binnenlandse (meestal 2-daags) en een buitenlandse reis (5 tot 7-daags). Deze excursies kenmerken zich steeds door zowel de bijzondere monumenten van industriële archeologie als de goede sfeer.

Opmerkingen, correcties en aanvullingen worden op prijs gesteld. U kunt deze per email zenden aan Ton Boele (tboele@box.nl).

DE STUDIEREIZEN

- 1988 Shropshire en Wales
- 1990 Zuid-Limburg, Wallonië en Brussel
- 1992 Dresden en Leipzig
- 1994 Elzas Lotharingen
- 1996 Zuid-Engeland
- 1997 Amsterdam en omgeving
- 1998 Midden-Engeland
- 1999 Rotterdam
- 2000 Tsjechië
- 2001 Zuid-Limburg en Maastricht
- 2002 Midden-Frankrijk
- 2003 Friesland
- 2004 Bergische Land en Roergebied
- 2005 Noord-Holland
- 2006 Over de Schreve naar Lille
- 2007 Utrecht
- 2008 Tweede IJzerbedevaart
- 2009 Twente en Münsterland
- 2011 Barcelona
- 2012 Cornwall
- 2013 Zeeland
- 2014 Saksen
- 2015 Emsland en Oost-Groningen

Trees

George

Histechnica is opgericht in 1974 als Vereniging van Vrienden van het Technisch Tentoonstellingscentrum TCC, voorloper van het Techniekmuseum. Histechnica heeft een samenwerking met de afdeling Geschiedenis der Techniek van het KIVI, welke afdeling in 1980 werd opgericht. Gezamenlijk worden voordrachten en studiereizen georganiseerd voor hun leden. In 1988 vond de eerste studiereis plaats op initiatief van George Nieuwmeijer. Het succes van deze reis heeft zich ontwikkeld tot een traditie die een wezenlijk onderdeel uitmaakt van de activiteiten van de verenigingen. De eerste reis en velen die volgden werden verzorgd door George Nieuwmeijer en zijn vrouw Trees. In de reis

van 1988 stond het Engelse industrieel erfgoed Shropshire en Wales centraal. Een uitgebreid verslag van die reis naar o.a. Ironbridge heeft in de NRC gestaan (NRC Handelsblad 26 juli 1988, bijlage Wetenschap & Onderwijs, *Op IJzerbedevaart* door Karel Knip). Vele deelnemers hebben de culinaire inbreng en keuzes van Trees Nieuwmeijer tijdens de reizen in zeer goede herinnering. In de periode tot 1997 vonden de studiereizen elk tweede jaar plaats en was de reisbestemming over onze grens gelegen. Nadien gebeurde dit jaarlijks en werd een buitenlandse door een binnenlandse studiereis afgewisseld. Deze laatste was aanvankelijk ééndaags. Na acht reizen te hebben samengesteld moest George in 2000 wegens gezondheidsredenen de organisatie helaas overdragen. In 2000 werd de taak van de Nieuwmeijers overgenomen door ons gewaardeerde lid Charles Vos. Geheel onverwachts was zijn overlijden te betreuren kort na de door hem georganiseerde reis naar Tsjechië. Het jaar daarop sprong Jan Bernhard Vercauteren in met een reis naar zijn geliefde Maastricht en omgeving. Tot opluchting van Histechnica en GdT was het in 2002 voor George en Trees Nieuwmeijer toch weer mogelijk nog een reis te organiseren. In 2008 overleed George in de leeftijd van slechts 62 jaar. Nadat Evert Jan Nusselder met zijn goede contacten in 2003 de reis naar Friesland had georganiseerd brak er een langere periode aan waarin Jan Bernhard Vercauteren en Frits Versfelt op enthousiaste wijze de organisatie op zich namen. In 2012 nam Ton Boele de plaats in van Jan Bernhard.

Het bovenstaande zal voor de gemiddelde lezer een opsomming van droge feiten zijn. Dat is voor de deelnemers echter allerminst

het geval. Voor hen is elke reis verbonden aan herinneringen van bijzondere locaties die bezocht werden, de aangename sfeer onderweg en anekdotes. De Eiffelbruggen, waar Nieuwmeijer zijn tanden in had gezet. Wie werd Napoleon genoemd en waarom? De nostalgie van de culinaire baret van Trees. Waarom was lid Warners zo goed op de hoogte van de mijnen en had hij altijd als eerste een gele helm te pakken? De bijzondere interesse van het echtpaar en erelid Oele voor de stad Lyon. De slaapverwekkende voordracht van Dipl.-Ing Sahre in Delft en de verbazing over de kwaliteit van zijn rondleiding in de bruinkolengroeve in de Lausitz, het hoogtepunt van de reis naar Saksen.

Jan Bernhard Vercauteren

CURRICULUM STUDIEREIZEN

1988 SHROPSHIRE en WALES

organisatie: George en Trees Nieuwmeijer

foto Ironbridge Gorge Museum Trust

- Flax Spinning Mill uit 1797 in Shrewbury Shropshire,
- Ironbridge met fabrieksensemble en oven van Darby
- Boogbrug Ironbridge over de Severn
- Karel Knip schrijft lovend over deze "ijzerbedevaart" in de

NRC

1990 ZUID-LIMBURG, WALLONIË EN BRUSSEL
organisatie: George en Trees Nieuwmeijer

- Aardewerkfabrieken, kolenmijnen en arbeiderskolonies
- De "ingestorte" voorgespannen brug bij Strepv-Thieu
- Bezoek aan ijzergieterijen en walsen in Charleroi en
- Koninklijke serres van Laeken in Brussel

1992 DRESDEN, LEIPZIG Kort na "die Wende"
organisatie: George en Trees Nieuwmeijer

foto Louise de Vries Lentsch

- Bruggen en tandradbaan in Dresden, aardewerkfabriek in Meissen.
- Een door water aangedreven houtzagerij en glasblazerijen

1994 ELZAS LOTHARINGEN

organisatie: George en Trees Nieuwmeijer

foto onbekend

- Maginotlinie en vestingstad Neuf Brisach
- Textielstad Mulhouse met een verdwenen arbeiderskolonie
- Collectie Schlumpf met de befaamde coupé Napoléon in het Bugattimuseum te Mulhouse,
- Kalimijnen met zijn vervuiling van de Rijn

1996 ZUID ENGELAND

organisatie: George en Trees Nieuwmeijer

foto onbekend

- Oud tunnelconcept invasie door Napoleon.
- Tunnelontwerp uit 1750 prijsvraag Académie d'Amiens
- Met de Chunnel onder het Nauw van Kalis naar Engeland
- Royal Paviljon, pier en floating harbour in Bristol,
- Romeinse baden in Bath, de Royal Crescent and Royal Circus
- Stonehenge dd. 2300 jaar voor Chr.
- Stoomschip uit 1836, mede ontworpen door Isambard Brunel

1997 AMSTERDAM EN OMGEVING

organisatie: George en Trees Nieuwmeijer

foto Joost Bergisch

- Westergasfabriek met resten van gashouder en ketelhuis
- Pompstation Haarlemmerweg van het gemeentelijk waterbedrijf
- Stoomgemaal 1852 in Halfweg, oudste schepadstoomgemaal ter wereld
- Stelling van Amsterdam met zijn schootsvelden nabij Haarlem bezocht

1998 MIDDEN-ENGELAND

organisatie: George en Trees Nieuwmeijer

foto Canal River Trust

painting by Joe Beetham

- The Strutts and the Arkwrights, kruisvormige plattegronden textiel fabrieken

- Peak District, Port Sunlight, de arbeiderskolonie van Lever nabij Liverpool
- Bezoek aan het Minster van York en het spoorwegmuseum
- Zoutwinning en de Anderton Bootlift (1870), de ijzeren "kathedraal" voor de afvoer van het gewonnen zout

1999 ROTTERDAM

organisatie: George en Trees Nieuwmeijer

foto Kirsten Boele

- Havenkranen
- Het Witte Huis in de oude haven
- De vijf werelddelen
- De Hef en andere bruggen over de Maas
- Maastunnel

- Delfshaven met jeneverproeverijen

2000 TSJECHIË

organisatie: Charles Vos

foto Skodamuseum

- Praagse Burcht aan de Moldau met zijn diverse bruggen
- Boottocht over de Moldau
- Hus, de godsdiensthervormer en Havel de man van de fluwelen revolutie
- Skoda en Pils
- Zilvermijnen, kolenmijnen en glasfabrieken
- Tsjechisch `Canada` met zijn smalspoor voor houttransport
- Italiaanse opera met projectie Tsjechische vertaling

2001 ZUID-LIMBURG EN MAASTRICHT

organisatie: Jan Bernhard Vercauteren

- ECI-waterkrachtcentrale in Roermond
- Bassin verbinding kanaal Luik Maastricht met de Zuid Willemsvaart
- Petrus Regout aardewerk vs aardewerk Soci t  C ramique
- Industrion, het techniekmuseum in Kerkrade en arbeiderskolonies

2002 MIDDEN-FRANKRIJK

organisatie: George en Trees Nieuwmeijer

foto's Wikipedia

- Hangbruggen over de Rhone van Marc S quin 1790/1860
De gebruikte kettinglijnen dienden als voorbeeld voor Antoni Gaud 
- Napoleon III ontsluit centraal Frankrijk met een spoorwegnet
- Vichy bezit vele badgebouwen, waterbronnen en een schouwburg
- Vichy, vanaf 1940 zetel het van collaboratie bewind van P tain
- Lyon, een markante machinehal ontworpen door Tony Garnier
- Fondation Berliet gesticht door de autofabriek van Louis Renault
- Postduivenauto uit de WOI

2003 FRIESLAND

organisatie: Evert Jan Nusselder

Foto Evert Jan Nusselder

- Gevecht tegen het water, gemalen boezems en sluisen
- Behoud cultureel erfgoed zoals gebogen Polonceauspanten te Leeuwarden, kerken glas in lood, orgels en keramiek
- Demonstratie historisch orgel Dronrijp
- Verdedigingswerken Kornwerderzand

2004 BERGISCHE LAND EN ROERGBIED

organisatie: Jan Bernhard Vercauteren en Frits Versfelt

- Ontwikkeling steenkool van zuid naar noord, van dagbouw naar diepbouw
- Van waterkracht via stoomkracht naar elektrische aandrijving
- Rheinische Industriemuseum für Schwerindustrie
- Siedlung Eisenheim nabij Oberhausen en Elisabethhöhe in Essen
- Gesenkschmiede Henrichs, geschiedenis van een Solingse fabriek
- Marx en bezoek Engelshaus in Wuppertal
- Schwebelbahn als experiment

- Zeche Zollern II/IV met in Jugendstil gebouwde machinehal van Bruno Möhring (1902)
- Chemiepark in Marl

2005 NOORD-HOLLAND

organisatie: Jan Bernhard Vercauteren en Frits Versfelt

foto beeldbank

- De door water bedreigde Friezen leggen het af tegen 'Houtlanders'
- Uitleg door Verkade in het koekjesmuseum in Zaandam
- Boottocht langs oude en gerestaureerde fabrieksgebouwen aan de Zaan.
- De Schermer, Purmer en de Wormer, met de inpoldering van de Beemster

2006 WEST-VLAANDEREN EN PAS NORD DE CALAIS "Over de Schreve naar Lille"

organisatie: Jan Bernhard Vercauteren en Frits Versfelt

foto Hans Stoutjesdijk

- De bewogen Vlaamse gids Adriaan Linters
- MIAT Museum Gent, Industriële Archeologie en Textiel
- Firma Vyncke in Harelbeke
- Distilleerderij Claessens
- Kortrijk vlascentrum in de Leiestreek
- Textielproductie in de stedendriehoek Robeke, Toerkonje en Rijsel
- Station Roubaix en de koningin van de citadels in Lille
- De koningin van de citadels in Lille
- De V-2 lanceerbasis verscholen in het Frans Vlaamse land
- Universiteitsmuseum in Gent

2007 UTRECHT

organisatie: Jan Bernhard Vercauteren en Frits Versfelt

foto Joost Bergisch

- Op de foto geeft journalist, schrijver en Histechnicalid Meindert Stokroos een bloemrijke toelichting bij de gietijzeren graafmonumenten op Begraafplaats Soestbergen
- Museum en sterrenwacht Sonneborgh in Utrecht
- Waaiersluis in Vreeswijk van Jan Blanken. De Munt in Utrecht
- Dijken, boezems molens en gemalen
- De nieuwe Hollandse waterlinie

2008 TWEDE IJZERBEDEVAART ENGELAND

- de eerste vond plaats in 1988 -

organisatie: Jan Bernhard Vercauteren en Frits Versfelt

foto Joost Bergisch

- De cokes gestookte hoogoven van Darby uit 1702
- Iron bridge over de Severn en museum
- Aquaducten, kanalen, trapsluizen en gietijzeren bruggen
- Thomas Telford, historische route van Londen naar Holyhead,
- Brons, ijzer en Romeins lood

2009 TWENTE EN MÜNSTERLAND

organisatie: Jan Bernhard Vercauteren en Frits Versfelt

foto Joost Bergisch

- Textielmuseum in Bocholt
- Stoomhoutzagerij Groenlo
- Zoutwinning in Boekelo (Nederland) en Rheine (Duitsland)
- Museum buurtspoorweg in Boekelo
- Deels gerestaureerde textiel- en steenfabrieken
- Heim Techniekmuseum in Hengelo (Stork)
- Arbeidersdorp 't Lansink

2010 BARCELONA

Vervallen door aswolk als gevolg van vulkaanuitbarsting in IJsland.

2011 BARCELONA

organisatie: Jan Bernhard Vercauteren en Frits Versfelt

foto Machiel Brinkhorst

- Industriëlen als Güell, Battló en Vidal promoten de textielindustrie
- In Colonia Güell, Sants, en Colonia Vidal m.b.t. het arbeiderspotentieel
- Technische musea Catalonië, ankerpunt in Terrassa.
- Het complex is afgedekt met een dubbel gebogen "sheddakconstructie" en aanwezige stoommachine voor de aandrijving van de machines
- Sagrada Familia
- Bezoek aan de koninklijke scheepswerven "Drassanes"
- Houten duikboot van Narcis Monturol (1819-1885)
- Anis del Mono en Palau de la Música

2012 CORNWALL

organisatie: Ton Boele en Frits Versfelt

foto Heritage of Industry

- Lokale assistentie door Bill Barksfield
- Royal Albert Bridge bij Saltash van Brunel
- Spectaculaire Levant tinmijn met onderwaterschachten
- Tinmijnen Gevor en Eastpool met historische pumping and lifting engines
- Hayle met Harvey's foundry, makers van de Cruquius
- Porcelinaarde, Littlejohns groeve en verwerkingsinstallaties
- King Edward Mine museum & mill
- Porthcurno Telegraph Museum, aanlanding eerste intercontinentale kabels

- Kunstenaarsdorp St. Ives
- Falmouth Docks
- Bodmin & Wenford Railways
- Finch Foundry, de laatste met water aangedreven Engelse smederij

2013 ZEELAND

organisatie: Ton Boele en Frits Versfelt

foto onbekend

- 60 jaar na de watersnoodramp
- Droogdok Jan Blanken met aquaducten en stoomkraan in bedrijf
- RTM-museum en treinrit per houten motorloc
- De Oosterscheldekering – van buiten en van binnen

- Historische scheepswerf Arnemuiden en de Hoogaars
- Voormalige werf De Schelde en Perrydok
- Caissons Ouwkerk met Watersnoodmuseum

2014 SAKSEN

organisatie: Ton Boele en Frits Versfelt

foto Gert Jan Luijendijk

- Leipzig : Auerbachskeller(Luther en Goethe), Museum für Druckkunst, geïnnoveerde industriewijk Plagwitz, Karl Heinekanaal en Weisse Elster en Hauptbahnhof
- Dresden : Glaeserne Manufaktur van Volkswagen, Elbebrücke das Blaue Wunder, Schwebebahn Loschwitz, Frauenkirche
- Erzgebirge : Bergbaumuseum Oelsnitz(oude kolenmijn), Papiermühle Zwönitz, Zinngrube Ehrenfriedersdorf(oude

tinmijn)

- Lausitz : Bruinkolenwinning met afdaling in bedrijf zijnde groeve Nochten, Brikettenfabrik Knappenrode, Beklimming Abraumförderbrücke F60 in Lichterfeld
- Meissen : per historische Raderboot "Stadt Wehlen" (1879) van Dresden naar Meissen, Porzellanmanufaktur Meissen, Burcht en Meissner Dom
- Afsluitingsdiner in het Coselpalais met twee violistes

2015 EMSLAND EN OOST-GRONINGEN

organisatie: Ton Boele en Frits Versfelt

foto Moormuseum

- Moormuseum Gross Hesepe, industrieel erfgoed bij de ontginning van veen zoals de grootste ooit toegepaste stoomploeg
- Saterländer Moorfahrt, per bedrijfs-smalspoor door nog

actieve turfwinning

- Transrapid in Lathen, magneet zweeftrein, monorail als modern industrieel erfgoed
- Meyerwerft in Papenburg, VIP-tour, waar stroomopwaarts van de kleine rivier Ems nog steeds de grootste vijfsterren cruiseschepen gebouwd worden
- Noord-Nederlands Trein- en Trammuseum in Zuidbroek
- Stoomgemaal Winschoten met de oudste machine voor ons onder stoom gebracht
- Het Bronsmotorenmuseum in Appingedam met een bruikleen van de TUDelft

Snowdonia (2008)

foto Hans Stoutjesdijk

*Omslag achterzijde
foto boven van Hans Stoutjesdijk
foto onder onbekend*